တွင်းသင်းရာဇဝင်သစ်မှ စကားအသုံးအနှုန်းများ

ဇင်မာခိုင်*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် တွင်းသင်းရာဇဝင်သစ်မှ စကားအသုံးအနှုန်းများကို လေ့လာတင်ပြထားသော စာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့တင်ပြရာ၌ အခန်း(၁)၌ ရာဇဝင်၏သဘော၊ အခန်း(၂)၌ တွင်းသင်းမင်းကြီးဦးထွန်းညို၏ တွင်းသင်း မြန်မာရာဇဝင်သစ်၊ အခန်း(၃)၌ ရာဇဝင်စကားပြေနှင့်လိုက်ဖက်သော စကား အသုံးအနှုန်းများကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ စကားအသုံးအနှုန်းများတွင် ကျစ်ကျစ်လျစ်လျစ်နှင့် ဆိုလိုချက်ကို လေးနက်စေသော အသုံးများ၊ ယခုခေတ်နှင့် မတူသော အသုံးထူးများကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ရာဇဝင်ကျမ်း များစွာ ရှိသည့်အနက်မှ တွင်းသင်းမင်းကြီး၏ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်မှ အကြောင်း အရာနှင့် လိုက်ဖက်ပြီး ထူးခြားသော အသုံးအနှုန်းများကို သုတေသနပြု၍ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

သော့ချက်စကားလုံးများ – ***ရာဇဝင်စာပေ၊ လိုက်ဖက်သော စကားအသုံး၊ ကျစ်လျစ်သော အသုံး၊ တွဲလုံးကြိယာ၊ နာမဝိသေသန၊ အသုံးထူး။***

နိဒါန်း

တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်သည် ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် ပေါ်ထွန်းလာသည်။ အင်းဝခေတ်၊ တောင်ငူခေတ်၊ ညောင်ရမ်းခေတ် ရာဇဝင်စာပေအရေးအသားများထက် တဖြည်းဖြည်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသည်ကို တွေ့ရသည်။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်ကို ရေးသူ တွင်းသင်းတိုက်ဝန် မဟာစည်သူသည် စကားပြေကျမ်းများကိုသာမက ပျို့ကဗျာများကိုလည်း ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ တွင်းသင်းမင်းကြီး၏ အရေးအသားသည် ရှင်းလင်းပြေပြစ်သည်။ စကားအသုံးအနှုန်းမှာလည်း ရှင်းလင်းသည်။ ခံ့ညားထည်ဝါသည့် စကားအသုံးအနှုန်းများကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ဤစာတမ်းတွင် တွင်းသင်းမြန်မာ ရာဇဝင်သစ် အရေးအသားများထဲမှ စကားအသုံးအနှုန်းများကို ထုတ်နုတ်၍ တင်ပြမည် ဖြစ်ပါသည်။

ရာဇဝင်သည် ဝတ္ထုမဟုတ်သည့်အတွက် မင်းတို့၏ အဖြစ်အပျက် အကြောင်း အရာတို့သည် အချက်အလက်ပြည့်စုံပြီး ကျစ်လျစ်သိပ်သည်းရန် လိုသည်။ အနက် အဓိပ္ပာယ်ပေါ်လွင်၍ ရာဇဝင်ရေးဟန်ပေါ်အောင်လည်း စကားလုံးတို့ကို နေရာတကျ

* ဒေါက်တာ၊ လက်ထောက်ကထိက၊ မြန်မာစာဌာန၊ ပုသိမ်တက္ကသိုလ်

ရွေးချယ်သုံးနှုန်းတတ်ရပါသည်။ ရာဇဝင်စကားပြေ၏သဘောမှာ သုတစာပေဘက်သို့ အလေးကဲပြီး အချို့နေရာတွင်မူ လူ့စရိုက် လူ့သဘာဝကို ဖော်ပြရာ၌ စရိုက်ဖော်အဖွဲ့များတွင် ရသသဘောများ အနည်းငယ်ပါဝင်တတ်သည်။ သုတစကားပြေဖြစ်သောကြောင့် အကြောင်းအရာသည် အပိုအလိုမပါဘဲ တိကျပြီး ပြည့်စုံမှုလည်း ရှိရသည်။ ရာဇဝင်မှတ်တမ်းဖြစ်၍ မည်သည့်ခေတ်တွင်ဖတ်ဖတ် နားလည်အောင်လည်း ရေးသားရသည်။ ရာဇဝင်ဖြစ်သောကြောင့် ရာဇဝင်သုံးစကားများလည်း ပါဝင်မှသာ စာဖတ်သူများ၌ ရာဇဝင်ကို ဖတ်နေသည်ဟူသော ခံစားမှုကို ရရှိမည် ဖြစ်ပါသည်။ အချို့သော ရာဇဝင်သုံးစကားများသည် ရာဇဝင်တစ်စောင်နှင့်တစ်စောင် တူညီသည်ကို တွေ့ရသည်။ အချို့စကားသုံးများမှာမူ ရာဇဝင်ဆရာတို့၏ အခြေခံစိတ်နှင့် ကိုယ်ပိုင်ဟန်ကိုလိုက်၍ စကားသုံးများ ကွဲပြားခြားနားတတ်ပါသည်။

ရာဇဝင်ဟန်ပါသည်ဆိုရာ၌ ရာဇဝင်ထဲတွင် အုပ်ချုပ်မှုနှင့်ပတ်သက်သော စကားသုံးများ၊ မင်းမှုထမ်းဆိုင်ရာ ရာထူးများနှင့်ပတ်သက်သော စကားသုံးများကို နေရာတကျ ထည့်သွင်းသုံးနှုန်းနိုင်ရမည်။ မင်းခမ်းမင်းနားများ ပါဝင်လေ့ရှိသည့် အလျောက် မင်းခမ်းမင်းနားဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံကို ဖော်ကျူးနိုင်သော စကားလုံးများ ပါဝင်ရပါသည်။ စစ်ရေးစစ်ရာများ စစ်ပွဲများ ပါဝင်သည့်အတွက် စစ်နှင့်ပတ်သက်သည့် အသုံးအဆောင် လက်နက်ကိရိယာ၊ မင်းမှုထမ်းတို့၏ ရာထူးအမည်များ၊ စစ်တွင် လှုပ်ရှားပြုမှုသည့် အမူအရာ အခြေအနေပြ စကားလုံးများကိုလည်း ရွေးချယ်၍ နေရာတကျ သုံးနှုန်းရေးသားရန် လိုအပ်ပါသည်။ ရာဇဝင်ထဲတွင် ပါဝင်သူများမှာ မင်းနှင့်မင်းမှုထမ်းများ၊ မိဖုရား၊ မင်းညီမင်းသားများ၊ မှူးကြီးမတ်ရာများ ဖြစ်သည့်အလျောက် ထိုသူတို့နှင့် လိုက်ဖက်သောလေသံကို ဖော်ပြနိုင်မည့် စကားသုံးများကို ရွေးချယ်သုံးနှုန်းရမည်။ ထီးဟန်နန်းဟန် ပေါ်လွင်မည့် စကားသုံး၊ အမိန့်အာဏာသံပေါ်မည့် စကားသုံးများ၊ ခံ့ခံ့ထည်ထည် ယဉ်ယဉ်ကျေးကျေး စကားသုံးများကိုလည်း စိစစ်ရွေးချယ်ပြီး ဝါကျများတွင် ထည့်သွင်းတည်ဆောက်ယူရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဤစာတမ်းတွင် တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်မှ ရာဇဝင်သုံး စကားအသုံးအနှုန်းများကိုသာ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ထိုစကားသုံးများ၌ မျက်မှောက်ခေတ်နှင့် မတူညီသော ရေးကျသည့် စကားသုံးများ၊ မျက်မှောက်ခေတ်နှင့် အနည်းငယ်တိမ်းယိမ်းသော စကားသုံးများကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ထိုနည်းဖြင့် စကားသုံးများ၏ ရွေ့လျားမှုသဘောကို နားလည်သိမြင်နိုင်မည်ဟု ထင်မြင်မိပါသည်။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်မှ စကားအသုံးအနှုန်းများကို လေ့လာရာတွင် ဦးကုလားမဟာရာဇဝင်ကြီး၊ မှန်နန်းရာဇဝင်ကြီးတို့မှ စကားသုံးများနှင့်လည်း နှိုင်းယှဉ်လေ့လာ

နိုင်ရန်အတွက် ဖတ်ရှုလေ့လာခဲ့ပါသည်။ ထို့ပြင် မောင်ခင်မင်(ဓနုဖြူ)၏ စကားပြေသဘောတရား စကားပြေအတတ်ပညာ၊ ရေးဟန်ပညာနိဒါန်း၊ ဘာသာအမြင် စာပေအမြင် စသည့် စာအုပ်များမှ စကားအသုံးအနှုန်းနှင့် ပတ်သက်သည့် အကြောင်းအရာများကို ထည့်သွင်းတင်ပြထားပါသည်။

၁။ ရာဇဝင်ဟူသည်

ရာဇဝင်သည် လူမျိုးတစ်မျိုး၏ ယဉ်ကျေးမှုလည်း ဖြစ်သည်။ ရာဇဝင်မှတ်တမ်း မရှိသော လူမျိုးသည် ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်း မြင့်မားသည်ဟု မဆိုနိုင်ပေ။ မြန်မာတို့သည် ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာကပင် ရာဇဝင်မှတ်တမ်း ရှိခဲ့သူများ ဖြစ်သဖြင့် ယဉ်ကျေးမှု အဆင့်အတန်း မြင့်မားသူများ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတိုင်း၊ လူမျိုးတိုင်းတွင် သီးခြားရာဇဝင် ရှိကြပါသည်။ လူမျိုးတစ်မျိုး၊ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏အကြောင်းကို လေ့လာသုံးသပ်ရာ၌ ရာဇဝင်သမိုင်းမှတ်တမ်းများကို သေချာလေ့လာစစ်ဆေးပြီး ဖတ်မှ၊ ချိန်ထိုးကြည့်မှသာ အမှန်ကို မြင်နိုင်သည်။

> "ရာဇဝင်သည် နိုင်ငံ၏ပြတိုက်၊ လူမျိုး၏ပြတိုက်နှင့်လည်း တူသည်။ ရာဇဝင်ပြတိုက်ထက် အထောက်အထား ခိုင်မာသော သက်သေခံ ရှာမရနိုင်"[၁]

ဟု ရာဇဝင်ချုပ်နိဒါန်းတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ရာဇဝင်ဟူသည် မင်းစဉ်မင်းဆက် အကြောင်းအရာများကို ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ရာဇဝင်ဟူသော စကားနှင့်ပတ်သက်၍ မှန်နန်းရာဇဝင်နိဒါန်းတွင် ဦးဆန်းထွန်းက –

> "ပင်စည်ညွှန့်ညောက်၊ မင်းရိုးပေါက်လည်း၊ လုံဖောက်မထင်၊ ရာဇဝင်ဖြင့် (ဘုံခန်းပျို့) ဟူသော စကားအတိုင်းပင် အနွယ်အဆက် မျိုးရိုးမပျက် အင်အားကောင်းသော၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာဖြင့် အုပ်စိုးသော မင်းစဉ်မင်းဆက်ဟု အနက်ပေးလိုပါသည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာ၌ (Dynasty) ဟူသည်နှင့် သဘောသွား အတူတူပင် ဖြစ်ပါသည်။ 'ဝံသ' ဟူသော ပါဠိဘာသာသည် အမျိုးအနွယ်အဆက် ဟူသော အနက်ကို ဟောသည်။ သို့သော် မင်းဆက် တစ်ခုပြီးတစ်ခု ဆက်ကာသွားသည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာ၌ (Chronicle of kings) ဟူသည်နှင့်

---

[၁] ကုလား၊ ဦး၊ ၁၉၆၅၊ (ချ) နိဒါန်း။

> သဘောသွား အတူတူပင် ဖြစ်သည်။ မြန်မာဘာသာ၌ ယနေ့ 'ရာဇဝင်' အခေါ်သည် ပါဠိဘာသာ 'ရာဇဝံသ'မှ ဗျုပ္ပတ္တိနည်းအရ ထွက်ပေါ်လာသော 'အနွယ်တူမင်းဆက်' ဟူသော အနက်မျှသာ မဟုတ်တော့ဘဲ ဘာသာဗေဒနည်းအရ အနက်ချဲ့သဘောဖြင့် သမိုင်း (History) ဟူသော အနက်သို့တိုင်အောင် ရောက်လာခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။"[၁]

ဟု ဆိုထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရာဇဝင်ဟူသည် မင်းအဆက်ဆက်တို့၏ သမိုင်း နောက်ခံများပင် ဖြစ်သည်။

ကုန်းဘောင်ဆက် မဟာရာဇဝင်၌ ကျမ်းပြုသူ ဦးမောင်မောင်တင်၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကို ဖော်ပြရာတွင် ရာဇဝင်နှင့်ပတ်သက်၍လည်း ဖော်ပြထားသည်။

> "မှန်ကန်ပြည့်စုံသည့် မှတ်တမ်းမှတ်စုများပေါ် မူတည်၍ ရေးသားပြုစုသည့် တိုင်းပြည်နှင့်လူမျိုး၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ဘာသာ သာသနာရေး စသည့် အကြောင်းအရာ အတ္ထုပ္ပတ္တိကိုသာ ရာဇဝင်သမိုင်းဟု ဆိုရသည်။ စိတ်ကူးယဉ်ရေးက ဝတ္ထုမျှသာပင်"[၂]

ဟု ဆိုထားသည်။ ထို့ကြောင့် ရာဇဝင်ဟူသည် သမိုင်းတွင် အမှန်တကယ် ဖြစ်ပျက်ခဲ့သော အကြောင်းအရာ အတ္ထုပ္ပတ္တိကို ရေးသားရသည်။ ရာဇဝင်တွင် တိကျမှု၊ မှန်ကန်မှု၊ ခိုင်လုံမှု ဆိုသော အချက်တို့နှင့် ပြည့်စုံရမည် ဖြစ်ပေသည်။

၂။ တွင်းသင်းမင်းကြီး ဦးထွန်းညို၏ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်

တွင်းသင်းမင်းကြီး ဦးထွန်းညိုနှင့်ပတ်သက်၍ စာဆိုတော်များအတ္ထုပ္ပတ္တိ စာအုပ်တွင် ဗိုလ်မှူးဘသောင်းက သက္ကရာဇ် ၁၀၈၈ ခုနှစ်တွင် မောင်းထောင်ရွာစား ငယ်နာမည် မောင်ထွန်းညိုသည်ကား စိန္တကျော်သူ ဦးဩ၏ဦးလေး ဖြစ်သည်။ တူဖြစ်သူ စိန္တကျော်သူ၏မိခင် ဒေါ်ပုမှာ နောင်သောအခါတွင် တွင်းသင်းမင်းကြီးဟု ကျော်စောမည့် ထိုမောင်ထွန်းညို၏ အစ်မပင် ဖြစ်လေသည်ဟု ရေးသားထားပါသည်။ တွင်းသင်းတိုက်ဝန် ဟူသော ဘွဲ့နှင့်ပတ်သက်၍ မောင်ချစ်ဖေ (မဟာဝိဇ္ဇာ)က လက်ဝဲနော်ရထာ လျှောက်ထုံးကို ကိုးကား၍–

---

[၁] မှန်နန်းရာဇဝင် ၊ ၁၉၉၂၊ (ကံ) နိဒါန်း။
[၂] မောင်မောင်တင်၊ ဦး၊ ၁၉၈၉၊ (၃) ။

"တွင်းသင်းမှူး၏အဓိပ္ပာယ်မှာ ယနေ့ခေတ် 'အတွင်းရေးအတွင်းဝန်' ကဲ့သို့သော ရာထူး ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဘုရင်၏ အတွင်းရေးနှင့် ဆိုင်သော၊ ဘုရင်နှင့် အထိတွေ့ဆုံးသော၊ ဘုရင်နှင့် တိုက်ရိုက် သက်ဆိုင်သည့် နေရာဌာနကိစ္စများကို လုပ်ကိုင်ရသည့် အသင်း အစုကို ကြီးမှူးရသူ ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ အတွင်းသင်းမှူးကိုပင် တွင်းသင်းမှူး၊ တွင်းသင်းဝန်၊ တွင်းသင်းမင်းကြီးဟု ခေါ်ဝေါ် ကြဟန် လက္ခဏာ ရှိပါသည်။ နောင်သောအခါမှ တွင်းသင်းဝန် အပိုင်စားရသော နေရာဒေသကို တွင်းသင်းတိုက်ဟု ခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲလာကြဟန် တူပါသည်"[၁]

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

တွင်းသင်း ဟူသော အနေအထားနှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံ စာတမ်းတွင်–

"ပြည်ကိုအစိုးရသူမှာ မင်း ဖြစ်သည်။ မင်းမှတစ်ပါး နယ်ပယ် အကျယ်ဆုံးကို အုပ်စိုးရသူမှာ တိုက်ဝန်ဖြစ်သည်။ ဦးထွန်းညိုတို့ ခေတ်က မြန်မာပြည်ကို တိုက်ဝန်(၇)ဦးထား၍ တိုက်(၇)တိုက်ကို အုပ်ချုပ်စေပါသည်။ တိုက်(၇)ဦးအနက် တွင်းသင်းတိုက်ဝန်သည် ပို၍အာဏာရှိပါသည်။ ဘုရင်စိတ်အချရဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ရပါသည်။ ဘုရင်၏အတွင်းစိတ်ကိုလည်း သိသူ ဖြစ်ရပါသည်။ တွင်းသင်း တိုက်ဝန်သည် နိုင်ငံတစ်ဝက်လောက်ကိုပင် ပိုင်သူဟု အဆို ရှိပါသည်။ အဝေးမြို့ရွာများအပေါ်တွင်လည်း အလွန်သြဇာ ရှိပါသည်"[၂]

ဟု ရေးသားထားသည်။

ဦးထွန်းညို၏ မိဘနှစ်ပါးအမည်ကို ရှာမတွေ့ပါ။ ဇနီးအမည်မှာ မယ်ဘုံမြတ် ဖြစ်သည်။ ဦးထွန်းညိုတွင် သားတစ်ယောက်ရှိပြီး မင်းရွာစား ဖြစ်သည်။ ဦးထွန်းညိုနှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း အတွဲ ၅ ၌ –

"ဦးထွန်းညိုသည် ၁၀၈၈ ခုနှစ်တွင် မောင်းထောင်ကြီးရွာ၌ ဖွားမြင်သည်။ စိန္တကျော်သူ ဦးသြ၏မိခင် ဒေါ်ပုနှင့် မောင်နှမ

[၁] ချစ်ဖေ၊ မောင် (မဟာဝိဇ္ဇာ)၊ ၁၉၇၅၊ ၁၂–၁၃။

[၂] မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း (ဒုတိယပိုင်း)၊ ၁၉၆၅၊ ၂၅၅။

> တော်သည်။ ဟံသာဝတီပါမင်းတရားကြီးလက်ထက်တွင် သာသနာ့ဘောင်၌ ရဟန်းအဖြစ်ဖြင့် ထမ်းရွက်နေခဲ့ရာ ရတနာသိင်္ဃကုန်းဘောင်မြို့ကို အလောင်းမင်းတရား တည်ထောင်သောအခါ၌ ရဟန်းဝါ များစွာရင့်လျက်ရှိလေပြီ။ သို့သော် အလောင်းမင်းတရားထံ ဝင်ရောက် အမှုထမ်းရန်အတွက် ရဟန်းဘောင်မှ ထွက်ခဲ့သည်။"[၁]

ဟု ရေးသားဖော်ပြထားသည်။ ဦးထွန်းညိုသည် သက်တော် ၈၂ နှစ်တွင် ကွယ်လွန်သည်။ ဘိုးတော်ဘုရားနှင့်အတူ မင်းတုန်းတွင် စံနေတော်မူခိုက် ကွယ်လွန်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မင်းကြီး၏အလောင်းကို အမိန့်တော်များအရ ထီးဖြူမိုးကာ၍ သံလျင်းနှင့် တင်ဆောင် သင်္ဂြိုလ်ရသည်။

တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်သည် ၁၈ ရာစု နောက်ပိုင်း ၁၉ ရာစုတွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သော ရာဇဝင်ကျမ်း ဖြစ်သည်။ တွင်းသင်းမင်းကြီးသည် ကျောက်စာများ၏ တန်ဖိုးကို နားလည်ပြီး ကျောက်စာများနှင့် ညှိနှိုင်း၍ ရာဇဝင်ကို ပြုစုသူများတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပထမဆုံးတီထွင်သူ ဖြစ်သည်။ ထို့နောက်ပိုင်းတွင်မှ ကျောက်စာကို တန်ဖိုးထားသည့် ရာဇဝင်ကျမ်းများ ပေါ်ထွန်းလာသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်တွင်လည်း ကျောက်စာကို အသိအမှတ်ပြုသည်ကို တွေ့ရသည်။ ရာဇဝင်ကြီးဋီကာနှင့် ၎င်းနိသျကို ပြုစုတော်မူခဲ့သော သစ်ဆိမ့်ဆရာတော်ဘုရားကြီးက ရာဇဝင်နှင့်ပတ်သက်၍ ကျောက်စာ အတိမ်အနက်ကို –

> "ရာဇဝင်စကားနှင့် ကျောက်စာစသည်တို့ မညီမညွတ် ဖြစ်ကုန်မူကား ရာဇဝင်စကားကို မယုံကြည်အပ်၊ ကျောက်စာ စသည်တို့ကိုသာ ယုံကြည်အပ်၏"[၂]

ဟု မိန့်ဆိုခဲ့သည်။

တွင်းသင်းမင်းကြီး ဦးထွန်းညိုသည် တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်ကို ပြုစုရာ၌ ကျောက်စာကို ပထမတန်းထားပြီး မော်ကွန်း၊ ဧချင်းနှင့် သာချင်းတို့ကို ဒုတိယတန်းတွင် ထားခဲ့ပါသည်။ တတိယတန်းနေရာတွင် ပျို့၊ ရတုတို့ကို ထားခဲ့သည်။ လူးတား၊ တျာချင်းနှင့် ကဝိလက္ခဏာကဲ့သို့သော သံပေါက်များကိုလည်း ရာဇဝင်ပြုစုရာတွင် အဆင့်ဆင့် နေရာပေး၍ ကိုးကားတော်မူသည်။ တွင်းသင်း မြန်မာရာဇဝင်သစ်၏ရှေ့တွင် ဦးကုလားရာဇဝင်သစ်၊ ရာဇဝင်လတ်၊ ရာဇဝင်ချုပ်တို့ ရှိသည်ကို ထား၍ ရာဇဝင်သစ်ဟု အမည်ပေးခဲ့ဟန် တူသည်။ ထိုသို့ အမည်ပေးသည့်အတိုင်း

---

[၁] မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း (အတွဲ ၅) ၊ ၁၉၆၁၊ ၂၄၁။
[၂] သစ်ဆိမ့်ဆရာတော်၊ ၁၃၁၈၊ ၂၆၄။

သစ်လည်းသစ်သည့် ရာဇဝင် ဖြစ်သည်။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်သည် အစဉ်အလာကို တော်လှန်သော ရာဇဝင် ဖြစ်သည်။ ကျောက်စာ၊ သံပိုင်း၊ ဧချင်း၊ မော်ကွန်းတို့နှင့် မညီညွတ်သော ရှေးရာဇဝင်ကြီးများနှင့် ရှေးစာဆိုကြီးများ၏ အဆိုအမိန့်တို့ကို တွင်းသင်းတိုက်ဝန် မဟာစည်သူသည် ဤရာဇဝင်သစ်၌ ပြတ်ပြတ်သားသား ဝေဖန်ထားသည်။

၃။ ရာဇဝင်စာပေနှင့် လိုက်ဖက်သော စကားအသုံးအနှုန်းများ

ဘာသာစကားနှင့် စာပေသည် ဆက်သွယ်လျက် ရှိပါသည်။ သုတစာပေဖြစ်စေ၊ ရသစာပေဖြစ်စေ ရေးသားရာ၌ ဘာသာစကားကို အသုံးပြုရသည်။ ဖန်တီးမှုပါသော ရသစာပေတွင် ရသပေါ်အောင် ရေးဖွဲ့ရာ၌ စကားအသုံးအနှုန်းရွေးချယ်မှုသည် အရေးပါသကဲ့သို့ သုတစာပေဖြစ်သည့် သမိုင်းခေတ်များ၏ ဖြစ်ရပ်ဖြစ်စဉ်များကို ဇာတိမာန်နိုးကြားလာအောင် မှတ်တမ်းတင် ရေးသားထားသော ရာဇဝင်များ၌လည်း အကြောင်းအရာကို ဖော်ကျူးနိုင်ပြီးလျှင် ခိုင်ခိုင်မာမာ မှတ်တမ်းတင်နိုင်မည့် အသုံးအနှုန်းများကို ရွေးချယ်၍ ရေးသားကြရပါသည်။

ဘာသာနှင့်စာပေ ဆက်သွယ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ မောင်ခင်မင်(ဓနုဖြူ)က ရေးဟန်ပညာ နိဒါန်းတွင်–

> "ဘာသာစကားနှင့်စာပေသည် သီးသန့်ခြားနားနေသော နယ်ပယ်များ မဟုတ်။ စာပေကို ဘာသာစကားဖြင့် ရေးဖွဲ့ရသည်။ ဘာသာစကားကို စာပေ ဖန်တီးရာတွင် အသုံးပြုသော ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းအဖြစ် မှတ်ယူနိုင်သည်။ စာပေအားလုံး ဘာသာစကားပင် ဖြစ်သည် ဟူသော ဖွင့်ဆိုချက်၊ စာပေဟူသည် ဖန်တီးမှုပါသော ဘာသာစကားအသုံး ဖြစ်သည်ဟူသော ဖွင့်ဆိုချက်တို့သည် ဘာသာစကားနှင့် စာပေတို့၏ ဆက်နွယ်မှုကို ဖော်ပြလျက် ရှိပါသည်။"[၁]

ဟု မိန့်ဆိုခဲ့ပါသည်။

မည်သည့်စာပေတွင်မဆို စာရေးသူ၏ခံစားမှုများ၊ အမြင်များ၊ ဖော်ပြလိုသော အကြောင်းအရာများ ပေါ်လွင်စေရန် စကားလုံးတိုင်းသည် အရေးပါသည်။ စကားလုံးတိုင်း သဘာဝကျရန် အကြောင်းအရာနှင့်လိုက်ဖက်ရန် လိုသည်ကို ဆရာဇေယျာက–

---

[၁] ခင်မင်၊ မောင်(ဓနုဖြူ)၊ ၂၀၁၁၊ ၁–၂။

> "ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် တီထွင်ရေးသားထားသော စာဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် တီထွင်ရေးသားထားခြင်း မဟုတ်ဘဲ ဘာသာပြန်မှုလောက်ပင်ဖြစ်စေ၊ လူပြုသောကြောင့် လူ၏သြဇာအရသာသည် စာပေါ်၌ တင်လျက်ရှိလေသည်။ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် တီထွင်ထားသော စာ၌မူကား ရေးသူ၏စိတ်ကူး၊ ရေးသူ၏အကြံ၊ ရေးသူ၏အမြင်သည် စာလုံးတိုင်း စာလုံးတိုင်း၌ ထင်ဟပ်နေသောကြောင့် စာရေးဆရာသည်ပင် စာဖြစ်၍ နေလေသည်"[၁]

ဟု ဆိုထားပါသည်။

စာပေသည် စကားလုံးများနှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ရသည့်အတွက် စကားပြေရေးဟန်ကို လေ့လာရာ၌ စကားအသုံးအနှုန်း၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အဓိကကျသည်။ ထိုသို့ဖြစ်စေရန် စာရေးသူသည် စကားအသုံးအနှုန်းများကို ကျွမ်းကျင်ရန်နှင့် ရွေးချယ်သုံးနှုန်းတတ်ရန် လိုအပ်သည်။ စကားလုံးများကို သုံးနှုန်းရာ၌လည်း ရေးသားထားသော အကြောင်းအရာကို မူတည်၍ ခန့်ညားသော စကားပြေ၊ တည်ငြိမ်သော စကားပြေ၊ မှတ်တမ်းသဘော ဆီလျော်သော စကားပြေ၊ ရသမြောက်အောင် ရေးဖွဲ့သော စကားပြေ စသည့် အကြောင်းအရာကိုလိုက်၍ စကားလုံးများကို အလွယ်၊ အခက်၊ အလေး၊ အပေါ့ စသည်ဖြင့် ရွေးချယ်သုံးနှုန်းရပါသည်။ ထိုအကြောင်းကို မောင်ခင်မင်(ဓနုဖြူ)က ဘာသာအမြင် စာပေအမြင်စာအုပ်တွင် –

> "စကားသုံးပုံအဆင့်တွင် စကား အခက်အလွယ်၊ အလေးအပေါ့၊ အခံ့အသွက် သူ့နေရာနှင့်သူ အလိုက်ဖက်ဆုံးဖြစ်သည့် စကားမျိုးကို ရွေးသုံးတတ်လျှင် လိုက်ဖက်မှု ရှိသည်ဟု ဆိုရပါမည်။"[၂]

ဟု ဆိုထားပါသည်။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်တွင် တွင်းသင်းမင်းကြီး ဦးထွန်းညိုသည် ရာဇဝင်ဟူသည့်စာပေနှင့် လိုက်ဖက်အောင်၊ ခေတ်ကိုထင်ဟပ်နေသော စကားလုံးများ ပါဝင်အောင်၊ တိကျပြတ်သားပြီး ထိမိပေါ်လွင်သော စကားသုံးများ ပါဝင်အောင် မည်ကဲ့သို့ နေရာတကျ ရွေးချယ်သုံးနှုန်းထားသည်ကို လေ့လာတင်ပြပါမည်။

ရာဇဝင်စကားပြေသည်လည်း ဥပဒေစကားပြေကဲ့သို့ပင် အကြောင်းအရာ၏ အငွေ့အသက်သဘောများသည် စကားလုံးများ၌ ထင်ဟပ်နေရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ရာဇဝင်ဖြစ်သည့်အလျောက် ဘုရင်မင်းမြတ်တို့သည် စစ်နှင့်မကင်းပေ။ စစ်ရေးစစ်ရာများကိုလည်း ရာဇဝင်ဆရာသည် မှတ်တမ်းတင်ရသည်။ ထိုအခါတွင် ရာဇဝင်များတွင်

---

[၁] ဇေယျ၊ ၁၉၈၄၊ ၈။

[၂] ခင်မင်၊ မောင်(ဓနုဖြူ)၊ ၂၀၁၄၊ ၅၅၆–၅၅၇။

သုံးလေ့ရှိသော ဒိဋ္ဌလောကဌ်လည်း ထိုခေတ်က စစ်ရေးစစ်ရာတွင်သုံးလေ့ ရှိသော စကားလုံးများကို ရွေးချယ်သုံးနှုန်းရသည်။

တစ်နေရာတည်းတွင် ကြည်းတပ်၊ ရေတပ်ပါ အတူတူ တွဲဖက်၍ ဝန်းရံနေသည် ဆိုသည့်သဘောကို ရေးသားရာ၌ –

"အင်းမျောကျွန်းတွင် ကြည်း၊ ရေ ဖက်၍ နေတော်မူ၏"[၁]

ဟု သုံးနှုန်းရေးသားထားပါသည်။ ရာဇဝင်ဆရာတို့သည် သုတစာပေဖြစ်သည့် အလျောက် တတ်နိုင်သမျှ ရိုးရှင်းပေါ်လွင်ပြီး ကျစ်လျစ်အောင် သုံးလေ့ရှိသည်။ 'ဖက်'၏ အနက်နှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာအဘိဓာန်၌ –

"ကြိ ၊ သိမ်းကျုံး ပိုက်ယူသည်။ ယှဉ်တွဲသည်။ ညီညွတ်သည်။
လိုက်သည်။"[၂]

ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ထိုအဘိဓာန်၏ ဖွင့်ဆိုချက်နှင့် ယှဉ်၍ကြည့်လျှင် တွင်းသင်းမင်းကြီး၏ အကြောင်းအရာနှင့် လိုက်ဖက်ပြီး အနက်အဓိပ္ပာယ်အားလုံး ပြည့်စုံပေါ်လွင်ပြီးလျှင် ကျစ်လျစ်သိပ်သည်းအောင် 'ဖက်' ဆိုသည့် စကားလုံးတစ်လုံးတည်းနှင့် သုံးနှုန်းထားသည့် စကားလုံး ကျွမ်းကျင်မှု၊ အနက်အဓိပ္ပာယ်များကို အဖက်ဖက်မှ နားလည်မှုဆိုသည့် ဂုဏ်ရည်များကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ကြည်းတပ်၊ ရေတပ်ဟု မသုံးဘဲ ကြည်း၊ ရေ ဟု သုံးထားသည်။ စကားတစ်လုံးကို ဖြုတ်လိုက်ခြင်းဖြင့် အနက်အဓိပ္ပာယ် မပြောင်းလဲသည့်သဘောကို ရာဇဝင်ဆရာက သတိပြုမိဟန်တူသည်။ စစ်ချီတက်သိမ်းပိုက်ရန်အတွက် ကြည်းတပ်၊ ရေတပ်များ အတူတူ ဝန်းရံနေခြင်းကိုပင် 'ဖက်' ဟူသော စကားလုံးဖြင့် ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ 'ဖက်' ဟူသည့် ကြိယာကို သုံးလိုက်ခြင်းဖြင့် ကြည်းတပ်၊ ရေတပ် အတူယှဉ်တွဲသည့် သဘော၊ အတူ ညီညီညွတ်ညွတ် တိုက်ခိုက်မည့်သဘော၊ ထိုတပ်နှစ်ခု၏အင်အားဖြင့် သိမ်းကျုံးပိုက်ယူမည့် သဘောများ အားလုံးပါဝင်အောင် သုံးနှုန်းထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အနက်ပြည့်စုံပြီး ရေးဟန်၊ ဝါကျဖွဲ့ဟန် ရှင်းလင်းသည်။

ရာဇဝင်စကားပြေများတွင်သုံးသော စကားသုံးများသည် အခြားစကားပြေများတွင် သုံးသော စကားသုံးထက် ထူးခြားသည့် သိမ်မွေ့သည့်သဘောပါသည့် စကားသုံးများ ပါဝင်သည်။ ပုံစံအားဖြင့် တစ်ဖက်ရန်သူ ထွက်၍တိုက်လာအောင်

[၁] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၉၈၊ ၂၉။
[၂] မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၁၉၉၁၊ ၂၄၂။

စစ်ရေးပြ၍ သွေးဆောင်ဖြားယောင်းယူရသည် ဆိုသောသဘောကို စကားလုံး များများ မသုံးဘဲ –

"ညရီမိုက်ကို၊ ပြည်မြို့ရင်းသို့ စစ်ရေးငင်ရမည်"[၁]

ဟု ရေးဖွဲ့ထားပါသည်။ 'ငင်' ၏အနက်ကို မြန်မာအဘိဓာန်၌–

"ကြိ ၊ ဆွဲယူသည်။"[၂]

ဟု ဖော်ပြထားသည်။ တစ်ဖက်ရန်သူကို မိမိတို့ အလိုရှိသည့်နေရာသို့ အရောက် ချီတက်လာအောင် ဖျားယောင်းသွေးဆောင်၍ ခေါ်ယူသည်ကိုပင် စစ်ရေးငင်ဟု သုံးထားသည်။ စစ်ရေးစစ်ရာကို မိမိလိုသည်ဘက်သို့ အရောက်ဆွဲယူသည်ကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ စကားအသုံးအနှုန်း ကျစ်လျစ်ပြီးလျှင် ပရိယာယ်သုံးသည့် သဘော၊ မိမိတို့နိုင်လိမ့်မည်ဟု ထင်မြင်ပြီး စစ်တိုက်လိုစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် စည်းရုံးဆွဲဆောင်ယူသည့် သဘောအားလုံးကို 'စစ်ရေးငင်' ဆိုသည့် စကားလုံး အပေါင်းအဖွဲ့က ဖော်ပြနိုင်သည်။ စစ်ရေး ဟူသော စကားတွင်လည်း အနက်များစွာ ပါဝင်သည်။ 'ငင်' ဟူသည့် စကားတွင် စစ်ဓလေ့အတိုင်းသုံးသည့် စစ်ပရိယာယ် များပါသည်။ စိတ်ဖြင့် ညှို့ယူသွေးဆောင်သည့် သဘောပါသည်။ စစ်တိုက်ရာ၌လည်း ပရိယာယ်သဘော စိတ်ဖြင့် ညှို့ငင်မှု သဘောပါကြောင်းကို ထိုအသုံးက ဖော်ပြနေ ပါသည်။

တွင်းသင်းမင်းကြီးသည် သူ၏ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်၌ တိုက်ပွဲသရုပ်များ၊ တိုက်ပွဲ၏ ပြောဟန်၊ ဆိုဟန်များကို တင်ပြရာ၌လည်း ရာဇဝင်အငွေ့အသက်ပါသော စကားလုံးများကို ဆီလျော်လိုက်ဖက်အောင်သုံးပြီး ရိုးရိုးရှင်းရှင်းဖြင့် သရုပ်ဖော်ထား ပါသည်။ ဘုရင့်နောင်က မင်းတရားရွှေထီးအား လျှောက်တင်ရာတွင် –

"အမိန့်တော်အတိုင်း ဆင် မြင်း ခင်းကျင်းကာ ဘဝရှင်ဘုရားကို ငံ့၍နေစဉ် သူရောက်လှာလျှင် လက်ဝဲလက်ယာသားတို့ ရှေ့သို့ ယွန်းကာ တက်ကြသည်။ ကျွန်တော်မြင်လျှင် အမိန့်တော်ကို ခံ့ညား၍နေသော်မဟုတ်၊ မရဲယောင်၍ နေလေသည်။ သူဆိုလမည် စိုး၍ အကွပ်တော်ကို ခံတော့မည်။ သူအသွမ်းထွေးကို မခံပြီဟု ကျွန်တော်တိုက်နှင့်ပေသည်"[၃]

---

[၁] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၉၈၊ ၈၃။

[၂] မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၁၉၉၁၊ ၈၃။

[၃] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၉၈၊ ၆၅။

ဟု ရေးသားထားသည်။ ထိုနေရာ၌ အမိန့်တော်အတိုင်း ဆိုသည့် စကားအသုံးအနှုန်းသည် ရာဇဝင်များ၌ သုံးရိုးသုံးစဉ်ပင် ဖြစ်သည်။ ရာဇဝင်သုံးစကားများကို သုံးခြင်းဖြင့် အကြောင်းအရာနှင့် ဆီလျော်သွားသည်။ မင်းအမိန့်၏ အရေးပါမှုသဘောကို ဖော်ပြနိုင်သည်။ ဆင်တပ်၊ မြင်းတပ်များကို အသင့်ဖြစ်နေအောင် နေရာတကျ နေရာချထားသည်ကိုပင် ဆင်မြင်းခင်းကျင်း ဟု သုံးနှုန်းထားသည်။ ခင်းကျင်းသည် ဟူသော စကားသည် ပွဲလမ်းသဘင် အခမ်းအနားခြံ၌သာ သုံးလေ့ ရှိသည်။ ထိုစကားသုံးကို သူနိုင်ငါနိုင် သူသေကိုယ်သေ တိုက်ရသည့်စစ်ပွဲ၌ စစ်သည်များ နေရာချထားပုံတွင် သုံးလိုက်ခြင်းဖြင့် စာဖတ်သူတို့၏ စိတ်တွင်း၌ စစ်ရေးပြင်နေသည့် မြင်ကွင်းသည် ကြီးကျယ်ခမ်းနားသွားစေသည်။ မင်းတို့နှင့် လိုက်ဖက်သည့် ခမ်းနားသော စကားသုံး ဖြစ်သွားသည်။ ဘဝရှင်ဘုရား ဆိုသည့် အသုံးမှာလည်း သက်ဦးဆံပိုင်ပဒေသရာဇ်စနစ်ကို တိုတိုနှင့် ဖော်ပြနိုင်သည့် ဝေါဟာရ အသုံးဖြစ်သည်။

ထိုအကြောင်းများကိုပင် မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး၌ –

> "ကျွန်တော်တို့ အမိန့်တော်အတိုင်း ဆင်မြင်းဗိုလ်ပါ စီစဉ်၍ စစ်အင်ခင်းကျင်း ပြီးလျှင် ဘဝရှင်မင်းတရားကို ငံ့၍နေစဉ် ယိုးဒယားစစ်သည် ရောက်လာ၍ လက်ဝဲဘက်က ကျွန်တော် ရဲသင်ရုံနှင့် ငါးတပ်လုံးယွင်း၍ တက်သည်။ လက်ယာဘက်ကလည်း ကျွန်တော် စောလကွန်းအိမ်နှင့် ငါးတပ်လုံး ယွင်း၍ တက်သည်။ သို့လက်ဝဲလက်ယာ တက်သည်ကို ကျွန်တော် မြင်လျှင် (အရှင့် အမိန့်တော်ကို ကြောက်ရွံ့ကာနေသည် မဟုတ်၊ မရဲ၍နေသည်ဟူ၍ အများက ဆိုလတ္တံ့သည်ကိုစိုး၍ အကွပ်တော်ကို ခံသော်လည်း ခံတော့မည်။ သူအသွမ်းသွေးကို မခံပြီ အမှတ်ရှိ၍ ကျွန်တော်တိုက်ပေသည် ဟူ၍ နားတော်လျှောက်သည်)"[၁]

ဟူ၍ ရေးသားဖော်ပြထားပါသည်။

ထိုအရေးအသားနှစ်ခုကို ယှဉ်၍ကြည့်လျှင် မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီးက ပိုမို၍ တင်ပြပုံ ပြည့်စုံသည်။ နားလည်လွယ်သည်။ တွင်းသင်းရာဇဝင်ကမူ တိုတိုနှင့်လိုရင်း ရောက်အောင်သာ အလေးထား ရေးဖွဲ့ထားသည်။ စကားအသုံးအနှုန်းအနေနှင့် ကြည့်လျှင် 'ဆင်မြင်း၊ ခင်းကျင်း၊ ငံ့' ဟူသော အသုံးများသည် တူညီသည်။ 'အမိန့်တော်ကို ခံ့ညား' ဟူ၍ တွင်းသင်းရာဇဝင်သစ်က သုံးထားသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး

[၁] မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး (ဒု–တွဲ) ၊ ၁၉၉၃၊ ၂၄၇။

ကမူ ‘ကြောက်ရွံ့’ ဟုသာ သုံးထားသည်။ ကြောက်ရွံ့၊ ခန့်ညား ဟူသော စကားသည် ကြိယာတွဲလုံးများ ဖြစ်သည်။ ကြောက်ရွံ့ ဆိုသည့် စကားထက် ခန့်ညား ဟူသည့် စကားက ဘုရင့်နောင်၏ဂုဏ်ကို ပို၍လေးနက်စေသည်။ ပို၍ခမ်းနားမှု ရှိသည့်အတွက် ရာဇဝင်စကားပြေနှင့် လိုက်ဖက်သည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီးကမူ ‘မရဲ၍နေသည်ဟူ၍ အများကဆိုလတ္တံ့’ ဟု ရေးသားသည်။ စကားသုံး ရိုးရှင်းသည်။ တွင်းသင်းရာဇဝင်ကမူ ‘မရဲယောင်’ ဟူ၍ သုံးသည်။ မရဲသည့်အသွင် ပေါ်နေမည်။ မရဲသည့်ဟန်မျိုး ထင်ရမည်ဟူသော အနက်ရမည်။ အနက်ပိုမိုပြည့်စုံသည်။ စကားသုံး လှပသည်။ ‘အကွပ်တော်’ ဟူသော အသုံးမှာ ကွပ်မျက်လိမ့်မည် ဆိုသော အသုံးထက် ထီးသံနန်းသံပါ၍ ရာဇဝင်စကားပြေနှင့် လိုက်ဖက်သည်။ ‘အသွမ်းသွေး’ ဟူသော စကားမှာ ရာဇဝင်များ၌ တွေ့ရလေ့ရှိသည့်အလျောက် မှန်နန်းရာဇဝင်နှင့် တွင်းသင်းရာဇဝင်သစ်တို့၌ အတူတူပင် တွေ့ရသည်။

တစ်ဖက်ရန်သူက တောင်းဆိုလာသည့် အရေးကိစ္စကို မလိုက်လျောနိုင်သည့် အခြေအနေကို ‘အရေးမပေးသာသေး’ ဟု ကျစ်ကျစ်လျစ်လျစ်နှင့် ခံ့ခံ့ညားညား သုံးထားသည်။ ထိုအကြောင်းကို –

> “သံတွဲစားကို ငါမှစ၍ သူကောင်းပြုမည် ဆိုမိန့်သည့် အမိန့်တော်ခွန်း ရှိချေသည်။ အရေးမပေးသာသေး”[၁]

ဟု ရေးသားထားသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး၌လည်း ထိုအသုံးကိုပင် တွေ့ရသည်။

ရန်သူကို ဆီး၍တိုက်သည်ကို ‘ဆီးဆတိုက်ဖျက်’ ဟု သုံးထားသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး ဒုတိယတွဲတွင်မူ ‘ဆီးဆို့’ တိုက်သည်ဟု သုံးထားသည်။ တစ်ဖက်ရန်သူကို ဆီး၍တိုက်သည့်သဘောကိုပင် ရာဇဝင်ဆရာတို့သည် အမျိုးမျိုးရေးကြသည်။ တွင်းသင်းရာဇဝင်ကမူ ‘ဆီးဆတိုက်ဖျက်’ ဟု ‘ဆ’ ဟူသော စကားတစ်လုံးကို ဖြည့်စွက်သုံးခြင်းဖြင့် ကြိုတင်၍ ဆီးပြီးတိုက်မှသာဖြစ်မည်ဟု တွေးဆပြီးမှ တိုက်သည့်သဘောပါသည်။ ‘ဆီးဆို့’ ဟူသော အသုံးမှာမူ ဆီး၍ တားဆီးဆို့ပိတ်ပြီး တိုက်သည့်အနက်သဘော သက်ရောက်သည်။ ရာဇဝင်သုံး စကားလုံးတိုင်းတွင် အနက်အဓိပ္ပာယ်များ ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ‘သူကောင်းပြုမည်’ ဟူသော အသုံးမှာလည်း ရာဇဝင်သုံး စကားပင် ဖြစ်သည်။ အကြောင်းအရာကိုလိုက်၍ ဘုရင်မင်းမြတ်က ရာထူးဌာနများ ပေးကမ်းချီးမြှောက်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ အသုံး လှပခံ့ညားသည်။

---

[၁] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၉၈၊ ၅၅။

စစ်ရေးအခြေအနေ မလှ၍ ဗိုလ်ပါဆင်မြင်းတို့ အနေအထား တကွဲတပြားစီ ဖြစ်ကြရသည်။ တပ်ဆုပ်ကြရသည်ကိုပင် ကျစ်လျစ်ပြီး လှပသော အသုံးဖြင့် "ဗိုလ်ပါ ဆင်မြင်း ယွင်းယိုသည်" ဟု သုံးသည်။

စစ်ပွဲများတွင် စစ်သည်တို့အနေနှင့် ပြောင်း၊ သေနတ်များကို အသံများ အဆက်မပြတ် ပေါ်ထွက်အောင် မရပ်မနား အားလုံးစုပေါင်း၍ ပစ်ရမည်ကို ဖျော်ဖျော် ပစ်လေသည်ဟု ရာဇဝင်များ၌ သုံးနှုန်းလေ့ရှိသည်။ ဦးထွန်းညိုသည်လည်း ရာဇဝင်ဟန်များ ပါအောင် သုံးနှုန်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

အလောင်းစည်သူမင်းကြီးအကြောင်းကို အလောင်းစည်သူမင်းကြီး စွမ်းရည်ပြခန်းတွင် တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်၌ –

> "လိုက်သော မြင်းလေးစီးသားတို့လည်း ရှေ့နောက် လက်ဝဲ လက်ယာ ပေါ်တုံ ငုပ်တုံ သုံးလေးကြိမ်ကစားလျှင်"[၁]

ဟု ရေးဖွဲ့ထားသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး၌မူ –

> "မင်းကြီးလည်း မြင်းလေးစီးသားတို့ကို ရှေ့ကပေါက်တုံ၊ နောက်ကပေါက်တုံ၊ လက်ဝဲကပေါက်တုံ၊ လက်ယာကပေါက်တုံ သုံးကြိမ်နှင်စေပြီးမှ မြို့တော်သို့ ပြန်တော်မူလေသည်"[၂]

ဟု ရေးသားထားသည်။ ဦးကုလားမဟာရာဇဝင်တော်ကြီး၌လည်း –

> "မင်းကြီးလည်း မြင်းလေးစီးသားတို့ကို ရှေ့ကပေါက်တုံ၊ နောက်ကပေါက်တုံ၊ လက်ဝဲကပေါက်တုံ၊ လက်ယာကပေါက်တုံ သုံးကြိမ်နှင်နှင်စီးပြီးမှ မြို့တော်သို့ ပြန်တော်မူလေသည်"[၃]

ဟု ရေးသားထားသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်နှင့် ဦးကုလားမဟာရာဇဝင်တော်တို့တွင် မင်းကြီးသည် မြင်းကို ရှေ့နောက် လက်ဝဲလက်ယာမှစီး၍ ဟန်ရေးပြနေသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ တွင်းသင်းမင်းကြီးက ပေါ်လိုက်ပျောက်လိုက် ဟူသော သဘောဖြင့် 'ပေါ်တုံ ငုပ်တုံ' ဟု သုံးထားပါသည်။ ညောင်ရမ်းခေတ်၊ ကုန်းဘောင်ခေတ်တို့၌ ရာဇဝင်စကားပြေများတွင် 'ရွံ့ရှာ' ဟူသော အသုံးကို ခုံညားကြောက်ရွံ့ ဟူသော အနက်ဖြင့် သုံးလေ့ရှိသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်နှင့် ဦးကုလားရာဇဝင်တို့၌ ကြောက်ရွံ့ဟုသာ သုံးထားသည်။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်ကမူ ရွံ့ရှာဟု သုံးထားပါသည်။ တွင်းသင်းမြန်မာ

---

၁ ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၉၈၊ ၃။

၂ မှန်နန်းရာဇဝင် (ဒု–တွဲ)၊ ၁၉၉၂၊ ၃၁၁။

၃ ကုလား၊ ဦး၊ ၂၀၀၆၊ ၂၀၁။

ရာဇဝင်သစ်တွင် စကားသုံးကို ကျစ်လျစ်ပြီး ပို၍ခံ့ညားအောင် သုံးလေ့ရှိသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်နှင့် ဦးကုလားရာဇဝင်တို့ကမူ ရိုးရိုးရှင်းရှင်း ရေးလေ့ရှိသည်။

စစ်တိုက်ရာတွင် စစ်သည် အစကတည်းကပင် ရှုံးနိမ့်သည်ကို 'စစ်ဦးကျိုး' သည်ဟု သုံးထားသည်။ ဩယားလဝွန်းအိန်နှင့် ဘုရင့်နောင်တို့၏တိုက်ပွဲကို–

> "ငါးတပ်သားလုံး ဆင်တစ်ရာ မြင်းတစ်ထောင် ဗိုလ်ငါးသောင်းနှင့် အပြင်းလိုက် ထပ်၍ တိုက်လေလျှင် ဩယားလဝွန်းအိန်မှာ စစ်ဦး ကျိုးလေ၏"[၁]

ဟု ရေးသားထားသည်။ ရာဇဝင်သုံးစကားကိုပင် နေရာတကျ သုံးထားသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး၌မူ 'စစ်ဦးပျက်၍ရွေ့လေ၏' ဟု သုံးထားပါသည်။ တွင်းသင်း မင်းကြီး၏အသုံးများသည် ပို၍အသုံးဆန်းသည်။ ပို၍လှပပြီး စကားသုံးဆန်းသည် ဟုလည်း ဆိုနိုင်ပါသည်။

၃၊ ၁။ ကျစ်လျစ်သော အသုံးများ

ရာဇဝင်သည် သမိုင်းမှတ်တမ်းတင်ခြင်းဖြစ်၍ အရေးအသား ကျစ်လျစ်ရန် လိုပါသည်။ ထိုသို့ ကျစ်လျစ်စေရန်အတွက် အနက်အဓိပ္ပာယ်ပေါ်လွင်၍ ကျစ်လျစ် သိပ်သည်းသော စကားသုံးများကို ရွေးချယ်သုံးနှုန်းရပါသည်။ တွင်းသင်းမြန်မာ ရာဇဝင်တွင် အသချေ်ယျကပ်များအကြောင်း ရေးသားရာ၌ လူတို့၏သက်တမ်း ဆုတ်လိုက် တက်လိုက် ဖြစ်နေသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်ပုံကို 'ဆုတ်တုံတက်တုံ' ဟု ရေးသား ထားသည်။ 'တုံ' ဟူသော စကားလုံးကို နှစ်ကြိမ် သုံးစွဲခြင်းဖြင့် စကားလုံးဖွဲ့စည်းမှုကို အနက်အဓိပ္ပာယ် ပေါ်လွင်ပြီး ကျစ်လျစ်သိပ်သည်းစေသည်။ 'တုံ' အနက်ကို မြန်မာ အဘိဓာန်တွင် –

> "စည်း၊ တစ်ကြိမ်ပြီးတစ်ကြိမ် ဖြစ်ခြင်း ပြုခြင်းကို ပြသော စကားလုံး"[၂]

ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ဆုတ်လိုက်တက်လိုက်ဖြင့် အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန် ဖြစ်ပျက် နေသော သဘောကို 'တုံ' ဟူသော ကြိယာပစ္စည်းကို ကြိယာနှစ်လုံးဖြင့် တွဲသုံး၍ ကျစ်လျစ်သိပ်သည်းပြီး ဆိုလိုချက်ကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။

---

[၁] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၉၈၊ ၅၈။

[၂] မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၁၉၉၁၊ ၁၆၁။

စောလူးသခ်ယာသည် တောင်တွင်းနှင့် ဆက်ဆံရာတွင် မဟာမိတ်ပြုလိုက်၊ စစ်ဖြစ်လိုက်၊ နိုင်လျှင် သို့ပန်းသိမ်းယူလိုက် ပြုမူသည်ကို ရေးသားရာ၌-

"တောင်တွင်းကိုလည်း ချစ်တုံ မုန်းတုံမူ၍ သို့ပန်းခတ်၏"[၁]

ဟု သုံးနှုန်းထားသည်။ ထိုအသုံးအနှုန်းသည် ကျစ်ကျစ်လျစ်လျစ်နှင့် ဆိုလိုချက် ဖော်ပြနိုင်ပြီးလျှင် စကားသုံးကိုလည်း လှပစေသည်။ စစ်နိုင်၍ သို့ပန်းများ သိမ်းယူသည်ကို 'သို့ပန်းခတ်' ဟု သုံးထားသည်။ 'ခတ်' ဟူသည့် လုံးချင်းကြိယာကို နာမ်ဖြင့်တွဲ၍ ကျစ်လျစ်သောအသုံးကို ဖြစ်စေသည်။ 'ခတ်'၏အနက်တွင် တစ်ဖက် ရန်သူများကို လာ၍ထိပါးသည်၊ ထိခတ်သည်၊ နာကျင်စေသည် ဆိုသည့်အနက်များ ပါဝင်သည်။ 'ခတ်' ၏အနက်ကို မြန်မာအဘိဓာန်၌ -

"ကြိ၊ ထုနှက်သည်။ တီးသည်။ ရိုက်ပုတ်သည်။ ခြေဖြင့် ကန်သည်။ မြဲမြံစွာ ချုပ်နှောင်သည်။"[၂]

စသည့် အနက်များ ပါဝင်သည်။ တွင်းသင်းမင်းကြီးသည် ဘာသာစကားအနက် အမျိုးမျိုးကို ကျွမ်းကျင်သည့်အလျောက် ကျစ်လျစ်ပြီး ဆိုလိုချက်အားလုံး ပြည့်စုံ ပါဝင်သော စကားလုံးကို ရွေးချယ်သုံးနှုန်းနိုင်ခဲ့ပါသည်။

ကျစ်လျစ်သိပ်သည်းသော စကားလုံးဖြစ်စေရန် အများအားဖြင့် လုံးချင်း စကားလုံးများကို သုံးလေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

"ငါ့ကိုယ်မအီ၊ ငါ့ကိုယ်စား မင်းကြီးကို စားတော်ဆက်ပါ"[၃]

ဟု သုံးထားသည်။ ကိုယ်ခန္ဓာ မကျန်းမမာဖြစ်၍ မအီမသာ ဖြစ်နေသော ခံစားမှုကို 'မအီ' ဟူသော စကားတစ်လုံးတည်းဖြင့် ကျစ်လျစ်စွာ တင်ပြနိုင်ခဲ့သည်။

"မွန်ပြည်တရယ်ပြင်တောကစားရာ ခဏချင်းနာ၍လွန်လေ၏"[၄]

ဟူသော အသုံးတွင် နာမကျန်းဖြစ်သည်။ ကွယ်လွန်သည်ကိုပင် 'နာ၊ လွန်' ဆိုသည့် လုံးချင်းကြိယာများဖြင့် ကျစ်လျစ်စွာ သုံးနှုန်းထားသည်။

တားမြစ်သည်ကို 'မြစ်'၊ အမျက်ထွက်သည်ကို 'မျက်' ဟူ၍ ကျစ်လျစ်စွာ သုံးထားသည်။ စုရုံးမိသည်ကို 'ရုံးမိ' ဟု သုံးထားသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

---

[၁] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ-)၊ ၁၉၉၈၊ ၄၃၂။
[၂] မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၁၉၉၁၊ ၅၄။
[၃] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ-)၊ ၁၉၆၈၊ ၁၅၀။
[၄] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ-)၊ ၁၉၉၈၊ ၄၃၂။

> "မသင့်သည်ကို မမြစ်သောကြောင့် အထက်ကလည်း ငါတို့ အရှင်သားတော် ဆုံးလေပြီ"[၁]

ဟူသော အသုံးတွင် တားမြစ်သည်ကို 'မြစ်' ဟု သုံးထားသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး နှင့် ဦးကုလားမဟာရာဇဝင်ကြီးတွင် 'မဆီးမတား' ဟု သုံးထားသည်။ အထက်ဖော်ပြပါ ရာဇဝင်နှစ်စောင်သည် သိလွယ်မှုကို အလေးထားပြီး တွင်းသင်းရာဇဝင်သစ်ကမူ ကျစ်လျစ်မှုနှင့် စကားသုံးလှပမှုကို အလေးထားဟန် ရှိသည်။

ကျန်စစ်သားသည် ငရမန်နှင့် စစ်ပွဲတွင် အညာမိ၍ ဆုတ်ခွာခဲ့ပုံကို–

> "ကျန်စစ်သားကား ရုံးမိသမျှ ဗိုလ်ပါနှင့် ခွာခဲ့မှ တောင်ခွင်က တစ်ညည့်လုံး လာခဲ့သည်"[၂]

ဟု ရေးသားထားသည်။ စုရုံးမိသမျှ ဗိုလ်ပါများကိုခေါ်၍ ဆုတ်ခွာခဲ့သည်ကို 'ရုံးမိ'၊ 'ခွာ' ဆိုသည့် ကျစ်လျစ်သော အသုံးများဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

ဒေါသအမျက်ထွက်သည်ကို –

> "ငါ့ခမည်းတော်လည်း မျက်ဖူးလေပြီ။ ငါလည်း မျက်ဖူးသူ ဖြစ်သည်"[၃]

ဟူ၍ လုံးချင်းကြိယာကို သုံး၍ တင်ပြထားသည်။ တွင်းသင်းမင်းကြီးသည် စာပေ ကျွမ်းကျင်နှံ့စပ်သည်နှင့်အမျှ စကားလုံးများကို ဆန့်ထုတ်ခြင်း၊ ကျဉ်းချုံ့ခြင်းတို့၌လည်း ကျွမ်းကျင်သည်။

နိမ့်ကျစေသည် ဟူသော သဘောကို 'ညံ့' ဟု သုံးထားသည်။ ပုံစံအားဖြင့်–

> "ပန်ထွာမိဖုရားလည်း နှလုံးမသာမယာဖြစ်၍ မင်းကြီးတန်ခိုးကို ညံ့စေလို၍ ပညာရှိတို့နှင့် တိုင်ပင်နီးနှောပြီးလျှင်"[၄]

ဟု ရေးသားထားသည်။ မင်းကြီး၏ ဘုန်းတန်ခိုး နိမ့်ပါးစေသည်ကို 'ညံ့စေလို၍' ဟု သုံးခြင်းဖြင့် ကျစ်လျစ်သိပ်သည်းစေသည်။ 'ညံ့' သည် နိမ့်ပါးသည်ဟု အနက်ရှိသော ရှေးသုံးစကားပင် ဖြစ်သည်။

---

[၁] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊၁၉၆၈၊ ၁၁၇။
[၂] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၆၈၊ ၉၉။
[၃] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၆၈၊ ၉၉။
[၄] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၆၈၊ ၉။

၃၊ ၂။ တွဲလုံးကြိယာအသုံးများ

ရာဇဝင်စကားပြေသည် မှတ်တမ်းစကားပြေဖြစ်၍ ရှင်းလင်းမှု၊ တိကျမှုများ လိုအပ်သကဲ့သို့ ထီးနန်းနှင့်ပတ်သက်သော စကားပြေဖြစ်သည့်အတွက်လည်း ထီးသံနန်းသံပါပြီးလျှင် ခံ့ညားသော လေသံများပါရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ ထို့အပြင် တွဲလုံးကြိယာများကို သုံးခြင်းဖြင့် စကားပြေကို ပြေပြစ်စေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် မင်း၏အကြောင်းကိုပြောလျှင် ငြိမ်သက်တည်ကြည်၏။ သနားကြင်နာ လေးမြတ်တော်မူ၏ဟု သုံးလေ့ရှိသည်။ လုံးတွဲစကားလုံးများသည် ဆိုလိုချက်ကို ကျစ်ကျစ်လျစ်လျစ်နှင့် ပြီးပြည့်စုံစေသည်။ မင်းတို့၏ စိတ်နေသဘောထားအားလုံးကို ဖော်ပြနိုင်သော ရှေ့နောက် အဆင်ပြေညီညွတ်သော ကြိယာများကို တွဲစပ်ဖွဲ့စည်း၍ သုံးခြင်းဖြင့် ကြည်ညိုလေးစားဖွယ် ဖြစ်လာစေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်–

> "တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် ကြည့်ကြ၍ စကားစောင်းမြောင်း ငြူစူမမူရ"[၁]

ဟူသော အရေးအသားတွင် 'စောင်းမြောင်း၊ ငြူစူ' ဆိုသော တွဲလုံးကြိယာများက စိတ်အခြေအနေနှင့် စိတ်အမူအရာ၊ နှုတ်အမူအရာ နှစ်မျိုးလုံးကို ဖော်ပြနိုင်သည်။ စောင်းမြောင်းသည် နှုတ်အမူအရာကို ဖော်ပြသည်။ ငြူစူသည် စိတ်အမူအရာကို ဖော်ပြသည်။ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ပြီးပြည့်စုံစေသည်။

နှိမ်နင်းလွှမ်းမိုး၊ ဖြည့်တင်းကျွေးမွေး၊ ငတ်မွတ်ခေါင်းပါး၊ နာဖျားယိုယွင်း၊ ထိပါးသေပျောက်၊ စေပါးရောက်ပေါက် ဆိုသော တွဲလုံးကြိယာများကလည်း အဆင်ပြေညီညွတ်သော၊ အနက်ချင်းဆက်စပ်သော စကားလုံးများ၏ စုပေါင်းအင်အားဖြင့် ဆိုလိုချက်ကို ပြီးပြည့်စုံစေပါသည်။ ဝါကျနှစ်ကြောင်း၊ သုံးကြောင်းခွဲ၍ ရေးရမည့်အစား ဝါကျတစ်ကြောင်းတည်း၌ ကြိယာများကို စုစည်းဖွဲ့စပ် သုံးနှုန်းခြင်းဖြင့် ကျစ်လျစ်သော စာဟန်ဖြစ်စေသည်။

တွဲလုံးကြိယာများထဲ၌ ကြမ်းကြုတ်ဆတ်မြား ဟူသော အသုံးမှာ အသုံးထူးသော စကားလုံးဖြစ်သည်။ ယနေ့ခေတ်၌ မတွေ့ရပေ။ အပြုအမူအားဖြင့် ရက်စက်၊ ကြမ်းကြုတ်ပြီးလျှင် စိတ်နေသဘောထားအရ စိတ်ဆတ်သည့်သဘော၊ စိတ်လိုက်မာန်ပါ ပြုမူတတ်သည့်သဘောတို့ကို ပေါင်းစည်း၍ ဖော်ပြထားသော စကားသုံးဖြစ်သည်။ ပုံစံအားဖြင့်–

---

[၁] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၆၈၊ ၁၁၇။

> "လင်စင်းမင်းသူပုန်ဖြစ်သော ဗညားသေသည်နှင့် မှူးမတ်တို့ကို ရပြီ။ ချင်းတို့ကို ရပြီ။ ချင်းတို့သည် အလွန်ကြမ်းကြုတ်ဆတ်မြား ကုန်သည်"[၁]

ဟု သုံးထားပါသည်။ 'သင်း' တို့ဟု မသုံးဘဲ 'ချင်း' တို့ဟု သုံးထားပုံ ထူးခြားသည်။

ဘုရင့်နောင်ကျော်ထင်နော်ရထာလက်ထက်တွင် နိုင်ငံတော်၌ အချင်းချင်း တစ်ဦးကိုတစ်ဦး ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ နှိပ်နှံခြင်းမပြုရန် တင်ပြရာ၌ တွဲလုံးကြိယာများကို သုံး၍ 'ခြိမ်းခြောက် နှိပ်နှံ' ဟု သုံးထားသည်။ ပုံစံအားဖြင့်–

> "နိုင်ငံတော်အတွင်း အချင်းချင်း တစ်ယောက်ကိုတစ်ယောက် ခြိမ်းခြောက်နှိပ်နှံသော စကားဖြင့် ပြောဆိုလျှင် မကောင်းသောသူ တို့လည်း ကောင်းအောင် ကျင့်လေရာသည်"[၂]

ဟူသော အသုံးမျိုး ဖြစ်သည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး၌မူ 'ခြိမ်းခြောက်' အစား 'ချိန်းချက်' ဟုသာ သုံးထားပါသည်။

၃၊ ၃။ နာမဝိသေသနအသုံးများ

ရာဇဝင်စကားပြေများတွင် စာဟန်ခံ့ညားစေရန် နာမဝိသေသနအသုံးများကို သုံးလေ့ ရှိပါသည်။ ထိုနာမဝိသေသနအသုံးများကြောင့် တစ်ခါတစ်ရံတွင် စာဟန်သည် ကျစ်လျစ်လာပါသည်။ ပုံစံအားဖြင့်–

> "ဓမ္မာမိဖုရားတွင် အာသောကမင်းသားနှင့် ညီတော်တိဿကို မြင်၏။ သုမန စသော ကိုးကျိပ်ကိုးယောက်တို့ကား အမိကွဲ သားတည်း"[၃]

ဟု ရေးသားထားသည်။ အမိမတူသော သားများဆိုသည့် အထူးပြုပုဒ်ကို 'အမိကွဲသား' ဟု သုံးနှုန်းရာ၌ စကားလုံးကျစ်လျစ်သည်ကို တွေ့ရသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင်မူ စကားလုံးများကို နာမဝိသေသနထည့်၍ သုံးတတ်သည်ကို တွေ့ရသည်။ မလိုအပ်ဘဲ နာမဝိသေသနသုံးသည်ကို မတွေ့ရပါ။

နတ်ရွာစံသည်ကို 'မထသောနာခြင်း' ဟု သုံးထားပါသည်။ ပုံစံအားဖြင့်–

---

[၁] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၆၈၊ ၁၈၅။
[၂] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၆၈၊ ၁၈၇။
[၃] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၆၈၊ ၉။

> “ဗိန္ဒုသာရမင်းကြီး နှစ်ဆယ့်ရှစ်နှစ် စေ့သောအခါ မထသော နာခြင်းသို့ ရောက်၍”[၁]

ဟူသော အသုံးမျိုး ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုသော် နာခြင်းကို မထသော ဟူသော နာမဝိသေသနပုဒ်နှင့် ပူးတွဲသုံးနှုန်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

တစ်ခါတစ်ရံတွင်မူ ရာဇဝင်စကားပြေများ၌ စကားလုံးများကို ပိုမို၍ ထင်သာမြင်သာအောင် နာမဝိသေသနပုဒ်ကို သုံး၍ ချဲ့ထွင် ရေးသားထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ပုံစံအားဖြင့်–

> “ဓမ္မသောကမင်းကား တမိဝမ်းခေါင်း အောင်းတော်မူဘက် ဖြစ်သော ညီတော် တိဿကို ထား၍”[၂]

ဟု ရေးသားထားသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်တော်၌မူ–

> “ဓမ္မသောကမင်းကား မိမိနှင့် တစ်မိတည်းဖြစ်သော ညီတော် တိဿမင်းသားကို ထား၍”[၃]

ဟု ရေးသားထားသည်။ တွင်းသင်းမင်းကြီးသည် အချို့စကားသုံးများ၌ ဆိုလိုချက် ပို၍ ပုံပေါ်အောင် အကျယ်သုံးနှုန်းတတ်သည်ကို တွေ့ရသည်။

ရာဇဝင်စကားပြေ၏ သဘောတွင် မင်းနှင့်ဆက်ဆံရသည်ဖြစ်၍ အချို့နေရာများ၌ စကားသုံးမှာ ယဉ်ကျေးဖွယ်ရာ ရှိရသည်။ တွင်းသင်းမင်းကြီးသည် ထိုသဘောနှင့်အညီ ရေးသားဟန်တူသည်။

> “ထိုမင်းတို့၏ ဦးခေါင်းထက်တွင် ကျအံ့သကဲ့သို့ဖြစ်၍ သာယာချောင်သော စကားဖြင့် ခယတောင်းပန်၍”

ဟု သုံးနှုန်းထားပါသည်။ နာမဝိသေသနတွင် ပါဝင်သော ‘သာယာချောင်သော’ ဟူသည့် စကားသုံးများက နိမ့်ချသည့်လေသံကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။

အနော်ရထာမင်းသည် ရှင်အရဟံနှင့်တွေ့ခန်း၌–

> “ရှင်အရဟံကို တွေ့လျှင် ဤသူကား အမူအရာ ထူးခြားသည်ဟု မင်း၏ အထံသို့ ဆောင်ယူလေ၍ ငြိမ်သက်သော ဣန္ဒြေကို မြင်လျှင် ကြည်ညိုသော စိတ်ဖြင့် အမျိုးအမည်ကို မေးတော်မူ၍

---

[၁] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၆၈၊ ၉။

[၂] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၆၈၊ ၉။

[၃] မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး၊ ၁၉၉၂၊ ၉၈။

> သမ္မာသမ္ဗောဓိအန္တယ်ဟု ကြားလျှင် တရားဟောတော်မူပါဟု တောင်းပန်၍ အပ္ပမာဒတရားကို ဟောတော်မူလျှင် ဝိနည်းသိက္ခာပုဒ်နှင့်တကွ ပိဋကတ်သုံးပုံကို ပြတော်မူလျှင် မင်းကြီးသည် သဒ္ဓါတော်မူ၍ ဆရာတော် ပြုတော်မူ၏"[၁]

ဟု ရေးသားထားပါသည်။ ငြိမ်သက်သော အိန္ဒြေ၊ ကြည်ညိုသော စိတ်ဆိုသည့် နာမဝိသေသန အသုံးများသည် ရှင်အရဟံနှင့် မင်းကြီးတို့၏ ကြည်ညိုဖွယ်အမူအရာနှင့် ကြည်ညိုသောစိတ်တို့ကို ပေါ်လွင်စေသည်။ ဝိနည်း၊ သိက္ခာပုဒ်၊ ပိဋကတ်၊ သဒ္ဓါ၊ သမ္မာသမ္ဗောဓိ စသော ပါဠိစကားသုံးများကို နေရာတကျ သုံးစွဲထားသည့်အတွက် အကြောင်းအရာနှင့် လိုက်ဖက်ပြီး စာဟန် ခံ့ညားသည်။

ရာဇဝင်စကားပြေတွင် နာမဝိသေသနအသုံးများကို သုံးခြင်းဖြင့် အကြောင်းအရာနှင့် လိုက်ဖက်သည့်စာဟန် ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ပုံစံအားဖြင့်– စားမြဲသော ကျေး၊ ဆောင်မြဲသော အဆောင်၊ စီးနင်းမြဲသော အစီးအနင်း ဆိုသော နာမဝိသေသနပုဒ်များသည် ရာဇဝင်စကားပြေနှင့် လိုက်ဖက်သည်။ စစ်နိုင်သူနှင့် စစ်ရှုံးသူတို့၏ စိတ်နေသဘောထားများ ထင်ဟပ်နေသည်။

၃၊ ၄။ အသုံးထူးသော စကားလုံးများ

ရာဇဝင်စကားပြေများတွင် မျက်မှောက်ခေတ်နှင့်မတူသော အသုံးထူးသော စကားသုံးများကို တွေ့ရသည်။ ခေတ်အလိုက် စကားလုံးအသုံးနှုန်းများ ရွေ့လျားပြောင်းလဲပုံကိုလည်း လေ့လာတွေ့နိုင်သည်။

> "ကျွန်ုပ်ကား မည်မည်ရွှားရွှား မဟုတ်၊ နတ်ဘီလူးမတည်း"[၂]

ဟူသော အရေးအသားတွင် မျက်မှောက်ခေတ်တွင် 'နှယ်နှယ်ရရ' ဟူသော အသုံးကို 'မည်မည်ရွှားရွှား' ဟု သုံးထားသည်။

ရသေ့သမီး ဗေဒါရီ ရေခပ်ရာ၌သုံးသော အပေါက်မပါသော ရေဗူးကို တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်တွင် 'နားမထွင်းသောဘူးလုံး' ဟု သုံးထားသည်။ ဦးကုလားမဟာရာဇဝင်တော်ကြီး၌မူ–

---

[၁] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၆၈၊ ၉။
[၂] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၆၈၊ ၂၀။

"သင်ရေခပ်သော ဘူးသည်ကား နားမထွင်းတကား၊ သင်သည် မိုက်လှ၏"[၁]

ဟု ဖော်ပြထားသည်။

မျက်မှောက်ခေတ်တွင် 'ရှက်သည်' ဟူသော အသုံးကို တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်တွင် 'ရှက်အားမကျ' ဟု သုံးထားသည်။ ပုံစံအားဖြင့်–

"မယ်တော်သစ္စာခိဋ္ဌာန်အားဖြင့် ကျက်သရေတိုက်တံခါးမရှိ ဖြစ်ဘိရကာ ရှက်အားမကျ ပြန်ခဲ့ရလျှင်"[၂]

ဟု ရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်တွင် ယင်း၏အမိ ဟူသော စကားကို 'ချင်းမိ' ဟု ထူးခြားစွာ သုံးထားသည်။ ယင်းတို့ကို 'ချင်းတို့' ဟု သုံးထားသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး၌မူ 'ထိုမင်းအမိ' ဟုသာ မျက်မှောက်ခေတ်အသုံးနှင့် သုံးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ မျက်မှောက်ခေတ်တွင် ဝတ်ကောင်းစားလှ ဟူသော အသုံးကို တွင်းသင်းမင်းကြီးက 'ဝတ်ကောင်းစားသန့်' ဟု သုံးထားပါသည်။

ကြိယာထောက် အသုံးများကိုလည်း ထည့်သွင်းခြင်းဖြင့် စကားသုံး ဆန်းသစ်သည်ဟု ထင်ရသည်။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်တွင် တောင်သူကြီးမင်း၏အကြောင်းကို တင်ပြရာ၌ –

"နင့်သခင်သည် ငါ့သခွားသီးကို ဆွတ်၍ စားသည်။ မရိုက်ဖိတုံကား"[၃]

ဟု တင်ပြထားသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီးနှင့် ဦးကုလား မဟာရာဇဝင်တို့တွင် 'မပုတ်ဘိ တုံရကား' ဟု ရေးသားထားသည်။ ဘိ၊ တုံ တို့သည် ကြိယာထောက်များ ဖြစ်ပါသည်။

အိမ်ထောင်ကျသည်ကို 'အိမ်သင့်သည်' ဟု သုံးထားသည်။ အိမ်ထောင်တစ်ခု တည်ဆောက်ရန် သဘောတူကြပြီး သင့်မြတ်ကြသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ စကားလုံး ကျစ်လျစ်ပြီး လှပသည်။ ပုံစံအားဖြင့်–

---

[၁] ဦးကုလားမဟာရာဇဝင်ကြီး၊ ၂၀၀၆၊ ၁၁၇။
[၂] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၆၈၊ ၄၃။
[၃] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၆၈၊ ၇၂။

> "ဘီလူးမသည် ထိုကုလားငယ်ကို တပ်သဖြင့် လူယောင်ဖန်ဆင်း၍ ကုလားငယ်နှင့် အိမ်သင့်လျှင် သားနှစ်ယောက်ရ၍ အရွယ်ရောက်လျှင် မင်းကြီးအား ဆက်လေ၏။ အရည်အသွားကောင်းသောကြောင့် ရွှေဖျင်းကြီး ရွှေဖျင်းငယ် မှည့်၏"[၁]

ဟု ရေးသားထားသည်။ ထိုနေရာ၌ 'အရည်အသွေး'ကို 'အရည်အသွား' ဟု သုံးနှုန်းထားသည်။

၅၂၈သွယ်ဖြင့် သူငယ်ချင်းအချင်းချင်း ချစ်ခင်ကြသည်ကို အချစ်ဝင်သည် ဟု သုံးထားသည်။ ကစဉ့်ကလျားဖြစ်သည်ကို 'ကရဲကသီ'၊ အစားအသောက် ရှားပါးသည်ကို 'ဆွံ့ရှား'၊ ခက်ထန်ကြမ်းတမ်းသည်ကို 'ထော်ရရော်'၊ အသက်ချမ်းသာရာရသည်ကို 'အသက်ရမည်'၊ ဝန်တိုစိတ်ရှိသည်ကို 'နှလုံးတွန့်တို'၊ ချက်ခြင်းလက်ငင်းကို 'ချက်တပြုတ် လတ်တလောသေ' ဟူသော စကားအသုံးအနှုန်းများကို တွေ့ရသည်။ သားနှင့်သမီးကို ထိမ်းမြားပေး၍ တစ်ဖက်နှင့်တစ်ဖက် ခမည်းခမက်တော်သည်ကို 'ခမက်ဖမ်း' ဟု သုံးထားသည်။

မျက်မှောက်မျက်မြင်ကို 'စိန်းလိန်းတင်လင်' ဟုသုံးထားပုံမှာ ထူးခြားပါသည်။ မင်းကြီးက မိဖုရားအား မဟာသမ္မဝနှင့် စူဠသမ္မဝ ညီနောင်တို့အား သတ်စေအမိန့်ပေးသောအခါ မိဖုရားကြီး၏အတွေးကို –

> "ယခု စိန်းလိန်းတင်လင်သေသောထက် မျက်ကွယ်ရာမှာ ကြမ္မာအလျောက် ဖြစ်ပစေဟု လေ့ဖောင်ခိုင်ခံ့ကောင်းမွန်စွာ လုပ်ပြီးလျှင် စမြိန်စာမုန့်ပဲတို့ကို တာရှည်လေးမြင့် စားလောက်အောင် စီရင်၍"[၂]

ဟု ရေးသားထားသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး၌မူ 'လတ်တလော သေလေသည်ထက် မျက်ကွယ်ရာအလျောက် ရှည်ကြာမှ မိမိကံနှင့်လျော်စွာ ဖြစ်ပါစေတော့' ဟု ရေးသားထားသည်။ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်၏ အသုံးများသည် မှန်နန်းရာဇဝင်တော်နှင့် ဦးကုလားရာဇဝင်တို့ထက် ပို၍ကျစ်လျစ်သည်။ ဆန်းသစ်သည်။ နက်နဲသည်ကို တွေ့ရသည်။ စားရန်အစားအစာကို ရှေးသုံးစကားအတိုင်း 'စမြိန်စာ' ဟု သုံးသည်။ စားကြွင်းစားကျန်ကို 'စနုပ် စပေါက်' ဟု သုံးသည်။

တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်၌ ရုပ်အမူအရာပြစကားလုံးကို စိတ်အမူအရာ၌ သုံးပြီး၊ စိတ်အမူအရာပြ စကားလုံးများကို ရုပ်အမူအရာ၌ သုံးလေ့ ရှိပါသည်။

---

[၁] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၆၈၊ ၁၅။
[၂] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ–)၊ ၁၉၆၈၊ ၁၉။

သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီးကား အဘိသိက်မခံမီ ပြည်ထဲရေးကို သုတ်သင်သည်ဟု ရေးထားသည်။ မှန်နန်းရာဇဝင်နှင့် ဦးကုလားမဟာရာဇဝင်တော်ကြီး၌မူ 'အဘိသိက်မခံဦးပဲ ပြည်ထဲရေးကိုစီရင်၏' ဟု သုံးထားသည်။ 'စီရင်' ဟု သုံးခြင်းဖြင့် ပြည်ထဲရေးရာ ကိစ္စအဝဝ ရှုပ်ထွေးမှုများကို ရှင်းလင်းသွားအောင် စီရင်ဆောင်ရွက်သည်ဟု အနက်ရသည်။ 'သုတ်သင်' သည်ဟု သုံးရာတွင်မူ ပြည်ထဲရေး မငြိမ်သက်မှုများကို ရှင်းလင်းသုတ်သင်သည်ဟု အနက်ရပါသည်။ နှုတ်ဖြင့်၊ စိတ်ဖြင့် စီမံခန့်ခွဲရသည့်ကိစ္စကို အကောင်အထည်ပြစကားလုံးကို သုံး၍ ရုပ်အမူအရာဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

အချို့နေရာများတွင် ရုပ်အမူအရာကို စိတ်အမူအရာဖြင့် ဖော်ပြလေ့ ရှိသည်။ ပူဆာသည် ဟူသော စကားမှာ သဘောပြစကားလုံး ဖြစ်သည်။ စိတ်ပူရာကို ပြရာသည်။ သို့ရာတွင် တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်၌ တိုင်းသူပြည်သားတို့ မငြိမ်သက်မှု၊ တော်လှန်ပုန်ကန်သူများရှိသည်ဆိုသော အကောင်အထည်သဘောကို သဘောပြစကားလုံးကို သုံး၍-

> "ဘုန်းတန်ခိုးကြီး၏။ ကြောက်ရွံ့ကုန်၏။ အမျက်ကြီး၏။ ထိုမင်း
> လက်ထက် ပူဆာ၍ ပြည်ရွာ ပျက်စီးကုန်၏"[၁]

ဟု ရေးသားထားသည်။ မင်းကြောင့် တိုင်းသူပြည်သားတို့သည် စိတ်ဆင်းရဲ၊ ကိုယ်ဆင်းရဲဖြစ်ကာ စိတ်နှလုံးပူဆာသောကြောင့် မငြိမ်မသက်ဖြစ်ရသည် ဟူသောသဘောကို တင်ပြလိုဟန် ရှိသည်။ ပြည်ရွာမငြိမ်သက်မှုတွင် ပြည်သူတို့၏စိတ်သည် အဓိကကျသည်ဟု ဆိုလိုဟန် ရှိသည်။

စကားလုံးအတွဲအဖွဲ့များတွင် မျက်မှောက်ခေတ်နှင့် မတူသည့် စကားလုံးများလည်း ရှိသည်။ ဝမ်းနည်းပမ်းနည်း လျှောက်သည်ကို 'ဝမ်းနည်းဝမ်းဆည်လျှောက်သည်' ဟု သုံးထားသည်။ ဦးဆွေးဆံမြေ့ကို 'ဦးဆွေးဆံကျွတ်' ဟု သုံးထားသည်။ ဦးကုလားမဟာရာဇဝင်ကြီးနှင့် မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး၌မူ 'ဦးဆွေးဆံမြေ့' ဟုသာ သုံးထားသည်။

တိုက်ပွဲတွင် စစ်တိုက်ရာ၌ ကျဆုံးသည်ကို 'စစ်ကျ' သည်ဟု သုံးထားသည်။ တိုက်ပွဲတွင် ကျဆုံးသူ၏အမည်ရှေ့၌ နာမဝိသေသနသုံးကာ 'စစ်ကျသင်္ချိုင်းယာ' ဟု သုံးသည်။ မြို့ရွာများကို အပိုင်စားပေးရာမှ မအုပ်ချုပ်နိုင်သည့်အတွက် ပြန်လည်သိမ်းပိုက်ခြင်းခံရသူကို ရွာကျဟု ခေါ်သည်။ အမည်၏ရှေ့တွင် နာမဝိသေသနထည့်ကာ 'ရွာကျစောဦး' ဟု တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ်တွင် သုံးနှုန်းထားပါသည်။

[၁] ထွန်းညို၊ ဦး (တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ-)၊ ၁၉၆၈၊ ၁၁၆။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

တွင်းသင်းမင်းကြီး၏ တွင်းသင်းရာဇဝင်စကားပြေမှ စကားသုံးနှုန်းများကို လေ့လာကြည့်လျှင် ရာဇဝင်စကားပြေနှင့် လိုက်ဖက်သော ရာဇဝင်ရေးဟန်ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် စကားသုံးနှုန်းများကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုစကားအသုံးအနှုန်းများသည် တွင်းသင်းရာဇဝင်၌သာမက အခြားသော ဦးကုလားမဟာရာဇဝင်ကြီးနှင့် မှန်နန်းရာဇဝင်များ၌လည်း သုံးနှုန်းလေ့ရှိသည့် စကားအသုံးအနှုန်းများ ဖြစ်သည်။ ရာဇဝင်ဆရာသည် ခေတ်၏သဘော၊ မင်း၏သဘော၊ ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားများကို ကောင်းစွာနားလည်သည်နှင့်အမျှ ထိုခေတ်မင်းနှင့် ပြည်သူတို့၏သဘောကို ပေါ်လွင်စေမည့် ရေးဟန်ဖြစ်ရန် အားထုတ်ကြပါသည်။ ထိုသို့သော ရေးဟန် ပေါ်လွင်စေရန်အတွက် အဓိကကျသော အသုံးအနှုန်းတို့ကိုလည်း ရွေးချယ်သုံးနှုန်းလေ့ ရှိသည်။ ထိုသဘောကို တွင်းသင်းမင်းကြီး၏ တွင်းသင်းရာဇဝင်သစ်တွင် တွေ့ရပါသည်။

ရာဇဝင်စကားပြေသည် သုတစကားပြေ ဖြစ်သည်။ မှတ်တမ်းစကားပြေဖြစ်သောကြောင့် တိကျပြတ်သားရန်၊ ပြည့်စုံရန် လိုအပ်သည်။ ခံစား၍ ရေးဖွဲ့ရန်မဟုတ်ဘဲ မှတ်သားရန်နှင့် လေ့လာရန် ရေးသားခြင်းဖြစ်၍ ရိုးရှင်းသော၊ ကျစ်လျစ်သော စကားသုံးများကို သုံးလေ့ရှိသည်။ ကျစ်လျစ်သော စကားသုံးများအဖြစ် လုံးချင်းကြိယာများကို သုံးလေ့ ရှိပါသည်။ လုံးချင်းကြိယာများက ကျစ်လျစ်မှု၊ ရှင်းလင်းမှု၊ သိပ်သည်းမှုများကို ပေးစွမ်းနိုင်ပါသည်။ လုံးချင်းကြိယာများသည် မျက်မှောက်ခေတ်နှင့် အနည်းငယ် ကွဲလွဲမှုရှိသည့်အတွက် တစ်မျိုးဆန်းသစ်နေသည်ဟု ထင်ရပါသည်။ အချို့နေရာများတွင်မူ နာမ်နှင့်ကြိယာစကားလုံးများကို ပေါင်းဖွဲ့၍ အဓိပ္ပာယ်မျိုးစုံကို ကျစ်လျစ်သော စကားလုံးတို့ဖြင့် ပေါင်းစည်းသုံးနှုန်းတတ်သည်ကို တွေ့ရသည်။

ရာဇဝင်စာပေသည် ထီးနန်းနှင့် ပတ်သက်သည်။ တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်မှုနှင့် ပတ်သက်သည့်အတွက် သမိုင်းဝင်စာပေဖြစ်သည့်အလျောက် ခမ်းနားထည်ဝါရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထိုသို့ ခမ်းနားထည်ဝါသော ရေးဟန်ပေါ်လွင်စေရန် ရာဇဝင်ဆရာ တွင်းသင်းမင်းကြီး ဦးထွန်းညိုသည် တွဲလုံးကြိယာများကို အသုံးပြုထားသည်။ တွဲလုံးကြိယာများကို သုံးခြင်းဖြင့် ဆိုလိုချက် အဓိပ္ပာယ်များသည် တစ်နေရာထဲတွင် စုစည်းပြီး အကြောင်းအရာ၏ ဆိုလိုချက်ကို ပုံပေါ်အောင် ရပ်တည်ပေးနိုင်သည်။ တွဲလုံးကြိယာများကို ပေါင်းစည်းဖွဲ့စပ်ရာ၌ ရှေ့နောက် စကားလုံးများသည် အနက်ချင်း ဆက်စပ်မှုရှိအောင် ဖွဲ့စပ်ယူထားပါသည်။ ထိုသို့ဖွဲ့စပ်ခြင်းဖြင့် တွဲလုံးကြိယာများသည် ဆိုလိုချက်ကို ပြီးပြည့်စုံစွာ ဖော်ပြနိုင်သော ခွန်အားရှိသော စကားသုံးများ ဖြစ်လာသည်။ ထို့ကြောင့် ရာဇဝင်စကားပြေသည် ခမ်းနားထည်ဝါလာရပါသည်။

ရာဇဝင်သည် စစ်ပွဲများနှင့် မကင်းနိုင်ပေ။ စစ်ရေးစစ်ရာတွင် သုံးနှုန်းသော စကားလုံးများတွင် ‘စစ်ရေးငင်’ ကဲ့သို့ စစ်၏ကြမ်းတမ်းမှုသဘောပါအောင် သုံးနှုန်းထားသော စကားလုံးများ တွေ့ရသည်။ အချို့စကားလုံးများမှာ စစ်သရုပ်ကို ဖော်ထုတ်နိုင်သည့် ကြမ်းတမ်းသောစကားများ ဖြစ်သည်။ အချို့မှာ စစ်၏နာကျင်မှုကို ဖော်ထုတ်ပြနိုင်သည့် စကားလုံးများအဖြစ် တွေ့ရသည်။ စစ်ပွဲ၏သဘောကို ဖော်ပြရာတွင် ရာဇဝင်စကားပြေဖြစ်၍ ကျစ်လျစ်တိကျရသည်။ တွင်းသင်းမင်းကြီးသည် ကျစ်လျစ်သိပ်သည်းသော စကားလုံးများကို နေရာတကျ သုံးနှုန်းထားနိုင်သည်။ ရာဇဝင်စာပေ၏သဘောမှာ ခေတ်များစွာကို ဖြတ်သန်းရမြဲ ဖြစ်သည်။ ရာဇဝင်ဆရာ ရေးသားသည့်ခေတ်က စကားအသုံးအနှုန်းများသည် ယနေ့ခေတ်တွင် မသုံးတော့သည့် ထူးခြားသော စကားအသုံးအနှုန်းများကို ဖတ်ရသည်မှာ ရသမျိုးစုံကို ခံစားရသည့်အတွက် ထူးခြားစေပါသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်၏ စကားအသုံးအနှုန်းများကိုကြည့်ပြီး မျက်မှောက်ခေတ်နှင့်နှိုင်းယှဉ်ကာ ဝေါဟာရ၏ ပြောင်းလဲရွေ့လျားလာမှုသဘောကိုလည်း လေ့လာမိစေသည်ဟု ထင်ရပါသည်။

နိဂုံး

ရာဇဝင်ကျမ်းများသည် အကြောင်းအရာအားဖြင့် စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်သည်။ ခေတ်အဆက်ဆက် မင်းတို့၏ လူမှုဘဝကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။ မင်းတို့၏ အုပ်ချုပ်မှုသဘော၊ ခေတ်၏အခြေအနေများကိုလည်း သိရှိကြရသည်။ ရာဇဝင်စကားပြေ၏ရေးဟန်မှာ တစ်မျိုးတစ်ဖုံ ထူးခြားသည်ဟု ထင်မိသည်။ တွင်းသင်းမင်းကြီးဦးထွန်းညို၏ တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ် စကားအသုံးအနှုန်းများသည် စိတ်ဝင်စားဖွယ်ဖြစ်ရုံမက ဝါကျရေးဖွဲ့ပုံ၊ စာပိုဒ်ဖွဲ့ပုံ၊ သရုပ်ဖော်အရေးအသား၊ ကြောင်းကျိုးပြအရေးအသားနှင့် ဖွင့်ဆိုရှင်းပြအရေးအသား၊ ဖြစ်စဉ်ပြတင်ပြဟန်တို့မှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်သည်။ ဦးကုလား မဟာရာဇဝင်ကြီး၊ မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီးနှင့် တောင်ငူရာဇဝင် စသော ရာဇဝင်များ၏ ရေးဟန်များမှာလည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။ စကားအသုံးအနှုန်းများ၏ ထူးခြားမှု၊ ဆီလျော်လိုက်ဖက်မှုများကိုလည်း တွေ့ရှိနိုင်မည့် ရာဇဝင် အရေးအသားများကို ဆက်လက်သုတေသနပြုလုပ်သင့်သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆမိပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

ကုလား၊ ဦး။ (၁၉၆၅)။ ***ရာဇဝင်ချုပ်***။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။

ကုလား၊ ဦး။ (၂၀၀၆)။ ***မဟာရာဇဝင်ကြီး (ပထမတွဲ)*** (ပဥ္စမအကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ ရာပြည့်စာအုပ်တိုက်။

ကုလား၊ ဦး။ (၂၀၀၆)။ ***မဟာရာဇဝင်ကြီး (ဒုတိယတွဲ)*** (ပဥ္စမအကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ ရာပြည့်စာအုပ်တိုက်။

ကုလား၊ ဦး။ (၂၀၀၆)။ ***မဟာရာဇဝင်ကြီး (တတိယတွဲ)*** (ပဥ္စမအကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ ရာပြည့်စာအုပ်တိုက်။

ကျော်ထွန်း၊ ဦး။ (၁၉၅၃)။ ***မြန်မာစာညွန့်ပေါင်းကျမ်း (ဒုတိယတွဲ)***။ ရန်ကုန်၊ အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်။

ခင်မင်၊ မောင်(ဓနုဖြူ)။ (၂၀၀၄)။ ***စကားပြေသဘောတရား စကားပြေအတတ်ပညာ*** (စတုတ္ထအကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ မြနန္ဒာပုံနှိပ်တိုက်။

ခင်မင်၊ မောင်(ဓနုဖြူ)။ (၂၀၁၁)။ ***ရေးဟန်ပညာနိဒါန်း***။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချိုစာပေ။

ခင်မင်၊ မောင်(ဓနုဖြူ)။ (၂၀၁၄)။ ***ဘာသာအမြင် စာပေအမြင်***။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချိုပုံနှိပ်တိုက်။

ချစ်ဖေ၊ မောင်(မဟာဝိဇ္ဇာ)။ (၁၉၇၅)။ ***တွင်းသင်းစာဆို***။ ရန်ကုန်၊ ဝိဇ္ဇာနှင့်သိပ္ပံပုံနှိပ်တိုက်။

ဇေယျ။ (၁၉၇၄)။ ***မြန်မာ့မျက်ပွင့်စာစလေ့*** (ဒုတိယအကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ စာပေမွေ့သုတစာအုပ်တိုက်။

တင်၊ ဦး။ (၁၉၆၅)။ ***မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း (ဒုတိယတွဲ)***။ ရန်ကုန်၊ အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်။

ထွန်းညို၊ ဦး (တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ)။ (၁၉၆၈)။ ***တွင်းသင်းမြန်မာရာဇဝင်သစ် (ပထမတွဲ)***။ ရန်ကုန်၊ မင်္ဂလာပုံနှိပ်တိုက်။

ထွန်းညို၊ ဦး (တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ)။ (၁၉၉၈)။ ***မဟာရာဇဝင်သစ် (ဒုတိယတွဲ)***။ ရန်ကုန်။

ထွန်းညို၊ ဦး (တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူ)။ (၁၉၉၇)။ ***မဟာရာဇဝင်သစ်(တတိယတွဲ)***။ ရန်ကုန်၊ ခိုင်ရည်မွန်ပုံနှိပ်တိုက်။

မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၁၉၉၁)။ ***မြန်မာအဘိဓာန်***။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာစာအဖွဲ့ဦးစီးဌာန။

မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း (အတွဲ-၅)။ (၁၉၆၁)။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။

မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး (ပထမတွဲ)။ (၁၉၉၃)။ ရန်ကုန်၊ ဂါးဒီးယန်းသတင်းစာတိုက်။

သစ်ဆိမ့်ဆရာတော်။ (၁၃၁၈)။ ***ရာဇဝင်ကြီးငှီကာပါဌ်နိသျ***။ ရန်ကုန်၊ သုဓမ္မာပုံနှိပ်တိုက်။